

Sajtó és Tájékoztatás

Az Európai Unió Bírósága
147/14. sz. SAJTÓKÖZLEMÉNY
Luxembourg, 2014. november 11.

A főtanácsnok indítványa a C-472/13. sz. ügyben
Andre Lawrence Shepherd kontra Bundesrepublik Deutschland

Sharpston főtanácsnok szerint a katonai személyzet harci cselekményekben részt nem vevő tagjai menedékjogot kérhetnek akkor, ha úgy gondolják, hogy a katonai szolgálat teljesítésének megtagadása miatt büntetőeljárás vagy büntetés fenyegeti őket, amennyiben a katonai szolgálat teljesítése háborús bűncselekmények elkövetésével járhat

Az ilyen kérelmek értékelése során a nemzeti hatóságok nem alkalmazhatnak nemzetközi büntetőjogon alapuló szabályokat vagy eljárásokat

A menekültként való elismerés feltételeire vonatkozó minimumszabályokról szóló uniós irányelv¹ értelmében azon harmadik országbeli állampolgár, aki az állampolgársága szerinti országban megalapozottan fél faji, illetőleg vallási okok, nemzeti hovatartozása, politikai meggyőződése vagy meghatározott társadalmi csoporthoz való tartozása miatti üldöztetéstől, menekült jogállás iránti kérelmet nyújthat be az Európai Unióban.

A. L. Shepherd, az Amerikai Egyesült Államok állampolgára 2003-ban az amerikai fegyveres erők szolgálatába állt. Apache helikopterek műszaki karbantartására képezték ki, és 2004-ben iraki bevetésre küldték, ahol (különösen) helikoptereket szerelt. 2005 februárjában egységével együtt visszatért németországi állomáshelyére. Ekkor kezdtek kétségei támadni az iraki háború jogszerűségével kapcsolatban és elkezdett utánajárni e kétségeinek. Amikor 2007-ben megkapta az újabb iraki bevetési parancsot, addigra már az álláspontra jutott, hogy az iraki háború ellentétes a nemzetközi joggal. Úgy vélte, hogy e katonai műveletek során rendszeres, válogatás nélküli és aránytalan fegyverhasználatra kerül sor, tekintet nélkül a polgári lakosságra. Különösen az Apache harci helikopterek bevetésének gyakoribbá válása miatt egyre több polgári személy sérült meg, és megsértették a nemzetközi humanitárius jogot. Úgy vélte, hogy a helikoptereket nem használhatták volna, ha ő és a többi szerelő nem hozza azokat harcra alkalmas állapotba.

A. L. Shepherd nem akarta megkockáztatni, hogy egysége iraki bevetésével összefüggésben háborús bűncselekményekben vegyen részt. Azért nem vette figyelembe annak lehetőségét, hogy a katonai szolgálat lelkiismereti okból történő megtagadására hivatkozva kérelmet terjesszen az amerikai hatóságok elé a bevetésben való részvétel alóli mentesülés érdekében, mert nem utasítja el teljes mértékben a háborút és az erőszakot. Eredeti szolgálati idejének végén valóban megismételte szolgálatra jelentkezését. Úgy vélte, hogy a katonai szolgálat teljesítésének megtagadására vonatkozó kérelem nem védte volna meg az újabb iraki bevetéstől. Következésképpen úgy döntött, hogy elhagyja az Egyesült Államok hadseregét még azelőtt, hogy másodszor is szolgálatot teljesítene, és 2007. április 11-én dezertált. Mivel az iraki katonai szolgálat teljesítésének megtagadása miatt az amerikai hatóságok részéről folytatott büntetőeljárás fenyegeti dezertálásért, 2008 augusztusában A. L. Shepherd menedékjog iránti kérelmet terjesztett elő Németországban.

2011 márciusában a Bundesamt für Migration und Flüchtlinge (Szövetségi Migrációs és Menekültügyi Hivatal, a továbbiakban: Bundesamt) azzal az indokkal utasította el A. L. Shepherd

¹ A harmadik országok állampolgárainak, illetve a hontalan személyeknek menekültként vagy a más okból nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésének feltételeiről [helyesen: feltételeire] és az e státusok tartalmára vonatkozó minimumszabályokról szóló, 2004. április 29-i 2004/83/EK tanácsi irányelv (HL 2004. L 304., 12. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 7. kötet, 96. o.; a továbbiakban: elismerési irányelv).

menedékjog iránti kérelmét, hogy i. nem áll fenn a katonai szolgálat lelkiismereti okokból történő megtagadására vonatkozó alapvető jog; ii. A. L. Shepherd jogszerűen kiléphetett volna a katonai szolgálatból; és iii. az elismerési irányelv nem vonatkozik az ő helyzetében lévő személyre.

A. L. Shepherd megtámadta e határozatot a Bayerisches Verwaltungsgericht München (bajorországi közigazgatási bíróság, München, Németország) előtt. Úgy véli, hogy a Bundesamt tévesen az *üldöztetés* fogalmára helyezte a hangsúlyt, és nem vette figyelembe az *üldöztetési okok* fogalmát. A Bundesamt tévesen nemzetközi büntetőjogi alapelveket alkalmazott a menedékjog iránti kérelme értékelése során. Következésképpen tévesen jutott arra a következtetésre, hogy csak akkor ismerhető el a katonai szolgálat teljesítését megtagadó személy menekült jogállása, ha „minden ésszerű kétséget kizáróan” bizonyítani tudja azt, hogy a fegyveres erőknél maradásával bűnössé vált volna egy nemzetközi büntetőjog szerinti bűncselekmény elkövetésében. Mindezek alapján a Bayerisches Verwaltungsgericht München számos kérdést tett fel az elismerési irányelv 9. cikke (2) bekezdése e) pontjának értelmezésére irányulóan. E rendelkezés szerint a konfliktushelyzetben történő katonai szolgálatmegtagadás miatti büntetőeljárás vagy büntetés, amennyiben a katonai szolgálat teljesítése háborús bűncselekmények elkövetésével járna, az elismerési irányelv céljából üldöztetésnek minősül. A fő kérdés az, hogy a 9. cikk (2) bekezdésének e) pontja alkalmazandó-e az A. L. Shepherd helyzetében lévő személyre, és ha igen, hogyan kell értékelni az esetét.

Eleanor Sharpston főtanácsnok a mai véleményében ezekkel a kérdésekkel foglalkozik. Azon az állásponton van, hogy az elismerési irányelv 9. cikke (2) bekezdésének e) pontjában szereplő, „[...] amennyiben a katonai szolgálat teljesítése [háborús bűncselekmények] elkövetésével járna” szavakat úgy kell értelmezni, hogy e cikk lefedi a teljes katonai személyzetet, beleértve a helikopter-karbantartó szerelőhöz hasonló logisztikai és támogató személyzetet is. Az elismerési irányelv szövegében nincs semmi, ami a harci cselekményekben részt vevő személyzetre korlátozná e szavakat. Ezen álláspont összhangban áll az elismerési irányelv azon elsődleges céljával, hogy azonosítsa azokat a személyeket, akik a körülmények miatt kénytelenek az Európai Unióban védelmet keresni, és akik valóban rászorulnak erre.

A főtanácsnok úgy véli, hogy annak értékelése, hogy az ilyen személynek részt „kellene-e” vennie háborús bűncselekmények elkövetésében, azért bonyolult, mert olyan cselekmények és olyan tevékenységek következményeinek vizsgálatát követeli meg e hatóságoktól, amelyekre még nem került sor.

Az ilyen értékelés alapvetően eltér attól az *ex post* vizsgálattól, amelyet büntetőeljárások megindítása során végeznek el. A nemzeti hatóságoknak itt azt kell megvizsgálniuk, hogy van-e közvetlen összefüggés az érintett személy cselekedetei és annak ésszerű valószínűsége között, hogy elkövethetnek háborús bűncselekményeket úgy, hogy az érintett személy azért vesz részt a háborús bűncselekmények elkövetésében, mert tevékenysége e bűncselekmények szükséges eleme.

Azon kérdést illetően, hogy A. L. Shepherd menekültnek minősül-e az elismerési irányelv értelmében, összefüggésnek kell fennállnia az irányelvben felsorolt okok és a 9. cikkben meghatározott üldöztetés között. Annak vizsgálata során, hogy A. L. Shepherd meghatározott társadalmi csoporthoz tartozik-e, a nemzeti hatóságoknak figyelembe kell venniük, hogy a szóban forgó konfliktussal kapcsolatban megfelelően megalapozott, mély, konzisztens és fontos meggyőződése van-e. E hatóságoknak ezt követően azt kellene megvizsgálniuk, hogy a rendelkezésükre álló bizonyítékok alapján ésszerűen feltételezhető-e, hogy az Egyesült Államokban eltérően kezelik az A. L. Shepherd konkrét helyzetében lévő személyeket, és általában véve különös bánásmódban részesülnek a társadalomban.

Az, hogy a kérdéses konfliktusnak túlnyomórészt vagy rendszeresen a háborús bűncselekményekhez hasonló cselekményeket kell-e magában foglalnia; vagy elegendő az, ha a menedékkérő bizonyítja, hogy a fegyveres erők, amelyekhez tartozik, egyedi esetekben elkövettek ilyen cselekményeket, Sharpston főtanácsnok megállapítja, hogy egyik lehetőség sem döntő abból a szempontból, hogy alkalmazandó-e vagy sem az elismerési irányelv 9. cikke (2) bekezdésének e) pontja. Annak valószínűsége számít, hogy a menedékkérő kockáztatja-e háborús

bűncselekmények elkövetését. Nem szükséges minden ésszerű kétséget kizáróan bizonyítani, hogy várhatóan felmerül a nemzetközi büntetőjog megsértése. A főtanácsnok hangsúlyozza, hogy a Nemzetközi Büntetőbíróság Statútuma nem releváns ezen értékelés során.

Sharpston főtanácsnok kifejezésre juttatja azon álláspontját, hogy főszabály szerint a háborús bűncselekmények büntetőeljárás útján történő üldözésére alkalmas nemzeti vagy nemzetközi eszközök létezése elrettenhet azok elkövetésétől. Azonban szomorú, ám megkerülhetetlen tény, hogy ilyen eszközök létezése ellenére a konfliktusok hevében néha *sor kerül* háborús bűncselekmények elkövetésére. Így ha az elismerési irányelv 9. cikke (2) bekezdésének e) pontja rendelkezik értékkel olyan eszközként, amely lehetővé teszi a háborús bűncselekmények elkövetésében való részvétel kényszerének kockázatával szembesülő személyek számára, hogy biztos menedékre találjanak, akkor attól függetlenül kell működnie, hogy létezik-e a háborús bűncselekményeket büntetőeljárás alá vonó és büntető nemzeti vagy nemzetközi eszköz és használják-e azt.

Azon kérdést illetően, hogy akkor is lehet-e az elismerési irányelv 9. cikke (2) bekezdésének e) pontjára hivatkozni, ha a nemzetközi közösség jóváhagyja a katonai akciót vagy az az ENSZ Biztonsági Tanácsának felhatalmazásán alapul, a főtanácsnok úgy gondolja, hogy az ilyen felhatalmazás létezése nem teszi szükségtelemmé az elismerési irányelv alapján elvégzett értékelést, illetve nem befolyásolja annak eredményét. *Per se* nem is zárja ki annak lehetőségét, hogy háborús bűncselekményeket követtek el vagy követhetnek el.

Az elismerési irányelv 9. cikke (2) bekezdése e) pontjának értelmezésére irányuló utolsó kérdésével a német bíróság azt kérdezi, hogy az említett rendelkezésre való hivatkozást megelőzően a menedékkérőnek élnie kell-e a nemzeti rendszere által biztosított, a katonai szolgálat lelkiismereti okból történő megtagadására irányuló rendes eljárás kezdeményezésének lehetőségével. A szóban forgó eset tényállása és körülményei alapján a nemzeti hatóságok feladata annak értékelése, hogy létezik-e ilyen eljárás. A főtanácsnok álláspontja szerint nincs jó indoka annak, hogy miért minősülne az A. L. Shepherd helyzetében lévő személy olyan üldöztetés alapján menekült jogállásúnak, amelyet elkerülhetett volna meggyőződésének feladása nélkül, ha a releváns nemzeti szabályok alapján katonai szolgálat lelkiismereti okból történő megtagadására hivatkozva kérelmet terjesztett volna elő. Fordított esetben, ha a kiszolgált személyzet tagjaként számára kizárt lenne a katonai szolgálatot lelkiismereti okból megtagadó jogállásnak az ismételt iraki bevetés ellenzése miatti kérelmezése, akkor az a tény, hogy nem terjesztett elő ilyen jogállás iránti kérelmet, nem lehet hatással a menedékjog iránti kérelmére.

Végül a Bayerisches Verwaltungsgericht München azzal kapcsolatban kért iránymutatást, hogy megvalósítja-e az irányelv értelmében vett üldöztetést a hadseregből való megszégyenítő elbocsátás a szabadságvesztés-büntetés kiszabását követően, és az ahhoz kapcsolódó társadalmi megvetés és hátrányok. E kérdés megközelítése során a főtanácsnok figyelembe vette, hogy csak akkor keletkezik menekült jogállásra való jogosultság, ha az üldöztetés összefügg az üldöztetési okkal. Ezzel kapcsolatban a Bíróság előtt észrevételeket tevő valamennyi fél (beleértve A. L. Shepherdet is), elismeri, hogy az államok büntetést szabhatnak ki a katonai személyzet olyan tagjára, aki megtagadja a katonai szolgálat további teljesítését akkor, ha dezertálása *nem* igazolható lelkiismereti okokon alapul, és feltéve, hogy a büntetések és a kapcsolódó eljárások összhangban állnak a nemzetközi normákkal. Ennek megfelelően e kérdés csak akkor releváns, ha a nemzeti hatóságok arra a következtetésre jutnak, hogy A. L. Shepherd *nem* hitte meggyőzően azt, hogy ismételt iraki bevetése esetén háborús bűncselekmények elkövetését kockáztatja. A katonai bíróságok előtti eljárások és/vagy a hadseregből való megszégyenítő elbocsátás egyértelműen az irányelv hatálya alá tartoznak. A menedékkérőnek azonban bizonyítania kell, hogy az ilyen intézkedések önmagukban hátrányosan megkülönböztetőek vagy hátrányosan megkülönböztető módon alkalmazzák azokat. Mivel A. L. Shepherd kérelmében arra hivatkozik, hogy meghatározott társadalmi csoporthoz való tartozása miatt van üldöztetésnek kitéve, ezen értékelés elvégzése során meg kell vizsgálni, hogy vannak-e olyan társadalmi csoportok az Egyesült Államokban, amelyek összehasonlítható helyzetben vannak azzal, amelyhez tartozónak A. L. Shepherd vallja magát, hogy az ő csoportja az összehasonlítható csoporthoz képest nagyobb valószínűséggel szembesül-e hátrányos megkülönböztetéssel, és hogy igazolható-e a bánásmódban megjelenő bármiféle eltérés. Az ügy irataiban arra irányuló bizonyíték hiányában,

hogy itt jelentőséggel bír az effajta hátrányos megkülönböztetés, a nemzeti hatóságok feladata a szükséges részletességgel értékelni a tényeket és körülményeket a helyes álláspont meghatározása érdekében.

Hasonlóképpen lehetetlen megmondani elvont értelemben azt, hogy aránytalan vagy hátrányosan megkülönböztető-e az esetleges büntetőeljárás, vagy azt, hogy A. L. Shepherd esetleges büntetése aránytalan lenne-e, amennyiben elítélik dezertálásért, kiváltva az irányelv alkalmazását. Általánosságban annak értékelése során, hogy aránytalan-e a dezertálás büntetőeljárás útján történő üldözése vagy büntetése, meg kell fontolni azt, hogy az ilyen cselekmények túllépnek-e azon, ami szükséges az érintett állam számára a fegyveres erők fenntartására vonatkozó jogszerű érdekének megóvásához. Az ilyen kérdéseket végső soron ismét csak a nemzeti hatóságoknak kell értékelniük az ügy körülményeinek fényében.

EMLÉKEZTETŐ: A főtanácsnok indítványa nem köti a Bíróságot. A főtanácsnok feladata, hogy teljesen pártatlanul és függetlenül eljárva a rábízott ügy jogi megoldására vonatkozó javaslatot terjesszen a Bíróság elé. A Bíróság bírái most kezdik meg a tanácskozást a jelen ügyben. Az ítéletet későbbi időpontban hozzák meg.

EMLÉKEZTETŐ: Az előzetes döntéshozatali eljárás lehetővé teszi a tagállami bíróságok számára, hogy az előttük folyamatban lévő jogvita keretében az uniós jog értelmezésére vagy valamely uniós jogi aktus érvényességére vonatkozó kérdést terjesszenek a Bíróság elé. A Bíróság nem dönti el a tagállami bíróság előtti jogvitát. A nemzeti bíróság feladata, hogy az ügyet a Bíróság határozata alapján elbírálja. E határozat a tartalmilag hasonló kérdésben eljáró más nemzeti bíróságokat is köti.

A sajtó részére készített nem hivatalos kiadvány, amely nem köti a Bíróságot.

A kihirdetés napján az indítvány [teljes szövege](#) megtalálható a CURIA honlapon

Sajtófelelős: Lehóczki Balázs ☎ (+352) 4303 5499

A főtanácsnoki indítvány ismertetésekor készített képfelvételek elérhetők:

„[Europe by Satellite](#)” ☎ (+32) 2 2964106